

Державний заклад
“ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К.Д. УШИНСЬКОГО”

ОСЬКІНА НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК:370.13+378.169.14+371.302.81

**ПІДГОТОВКА МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса-2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор

Богданова Інна Михайлівна

Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”, завідувач кафедри соціальної педагогіки, психології та педагогічної інноватики

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор,

член – кореспондент НАПН України

Кузьмінський Анатолій Іванович,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

ректор

кандидат педагогічних наук, доцент

Бабін Іван Іванович,

Державний заклад «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»,

доцент кафедри теорії та методики практичної

психології

Захист дисертації відбудеться «16» червня 2011 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Державному закладі „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського” за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського” за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «10» травня 2011 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

О.С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна українська освітня система переживає процес модернізації, пов'язаний з прийняттям Україною на себе зобов'язань та положень Лісабонської угоди з метою входу до європейського освітнього простору і забезпечення мобільності навчання. У світлі цих подій набула актуальності проблема підготовки магістрантів педагогічних університетів як майбутніх фахівців викладацького корпусу до організації кредитно-модульного навчання.

Аналіз досягнень педагогічної теорії і практики завідчив, що пошук шляхів модернізації навчання був визначальним для педагогіки. Інноваційні пошуки в напрямку реалізації особистісних потреб в освіті сприяли ідеї модульного навчання, система принципів якого визначилась у прикладних дослідженнях А. Алексюка, І. Бабіна, І. Богданової, К. Вазіної, В. Голдшміда, М. Голдшмід, А. Кузьмінського, В. Мельника, В. Огнев'юка, Дж. Рассела, С. Постелвейта, А. Фурмана.

Підготовці фахівців педагогічної освіти приділено значну увагу в сучасних наукових дослідженнях: готовність педагога до майбутньої професійної діяльності (Л. Ахмедзянова, І. Богданова, І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Кузьміна, З. Курлянд, А. Линенко, Р. Хмелюк, О. Цокур та ін.), компетентнісний підхід у підготовці фахівців (О. Бодальов, Т. Браже, В. Ворошилов, Т. Каткова, Є. Клімова, А. Маркова, Е. Максимова, В. Сластьонін та ін), фахова підготовка магістрантів (Р. Гейзерська, О. Бойко, І. Чистовська, О. Малюга, Т. Мацевко, В. Павлова, Ю. Соляников), професійно-педагогічна підготовка магістрантів педагогічних вищих навчальних закладів (В. Берека, Л. Воротняк, О. Кіршова, А. Светлорусова). Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання не була предметом наукових досліджень. Отже, очевидно є низка суперечностей між:

- необхідністю впровадження Європейської кредитно-трансферної системи освіти (ЄКТС) у вищих навчальних закладах України та некомпетентністю викладачів вищої школи щодо організації кредитно-модульного навчання;

- відсутністю науково-дослідної та методичної бази з підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання та необхідністю забезпечення професійно-педагогічної компетентності в магістрантів педагогічних університетів;

- соціально-педагогічною потребою підготовки кадрів для роботи за європейськими освітніми стандартами та недостатнім рівнем професійно-педагогічної компетентності магістрантів до організації навчального процесу в умовах модернізації вищої освіти. Означені суперечності й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: „Підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося відповідно до наукової теми кафедри педагогіки „Професійно-педагогічні засади підготовки фахівців” (№ 0105U000190), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”. Автором досліджувався процес підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Тема дисертації була затверджена на засіданні Вченої ради Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського” (протокол № 5 від 29 грудня 2005 року) та в Раді з координації наукових досліджень з психології і педагогіки при АПН України (протокол № 7 від 26 вересня 2006 року).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та апробації педагогічних умов підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Завдання дослідження:

1. Розкрити та науково обґрунтувати сутність і структуру феномена „підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання”; уточнити поняття: „організація кредитно-трансферної системи освіти”, „організація кредитно-модульного навчання”.

2. Визначити педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

3. Виявити критерії, показники і схарактеризувати рівні сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів щодо організації кредитно-модульного навчання.

4. Розробити й апробувати експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка магістрантів педагогічних університетів.

Предмет дослідження – експериментальна модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Гіпотеза дослідження – підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів на організацію кредитно-трансферної системи освіти; озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно-модульного навчання; залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції.

Методи дослідження: *теоретичного рівня:* вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури з метою визначення стану й теоретичного обґрунтування проблеми професійної підготовки магістрантів педагогічних університетів до

організації кредитно-модульного навчання, визначення категоріального апарату з проблеми дослідження; *емпіричного рівня*: анкетування, бесіди, тестування, обсерваційні методи (спостереження, ранжування) з метою діагностики рівня професійно-педагогічної компетентності магістрантів до організації кредитно-модульного навчання; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний етапи) з метою перевірки ефективності експериментальної моделі; методи *математичної статистики*: статистична обробка результатів експериментальної роботи з метою обґрунтування результативності та репрезентативності даних педагогічного експерименту.

Експериментально-дослідна робота проводилася на базі Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського” на факультеті початкового навчання, в інститутах фізичного виховання, мов світу, мистецтв, на художньо-графічному та історико-філологічному факультетах, а також на базі Ізмаїльського державного гуманітарного університету на історичному і філологічному факультетах. На констатувальному етапі експериментально-дослідної роботи взяли участь 118 магістрантів, із них у формувальному експерименті – 58 магістрантів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше розкрито та науково обґрунтовано сутність і структуру феномена „підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання”; визначено й обґрунтовано складові професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (аутопсихологічна, науково-предметна і проєктувальна компетентності); визначено педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів на організацію кредитно-трансферної системи освіти; озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно-модульного навчання; залучення магістрантів до самопроєктувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції); виявлено критерії професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів щодо організації кредитно-модульного навчання (когнітивно-комунікативна компетентність, організаційна компетентність та здатність до професійно-педагогічного передбачення), а також їх показники (наявність рефлексивної, перцептивної, комунікативної, інформаційної, методичної, операційної компетенцій та здатностей до переробки інформації, прогнозування і самопроєктування); схарактеризовано рівні професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (достатній, базовий, початковий); розроблено й апробовано експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання; уточнено поняття „організація кредитно-трансферної системи освіти” та „організація кредитно-

модульного навчання”; подальшого розвитку набула методика формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Практична значущість дослідження полягає в розробці методики діагностики рівнів професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання; навчально-методичного посібника „Основи організації кредитно-модульного навчання”, системи тренінгів та ігор з метою формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів. Матеріали дослідження можуть використовуватися на заняттях у вищих навчальних закладах у процесі підготовки магістрантів, зокрема в курсах „Педагогіка вищої школи”, „Педагогічна інноватика”, „Входження України в європейський простір” та під час виконання курсових і дипломних робіт.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського” (акт № 108 від 26 січня 2010 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт № 1-7/59 від 9 лютого 2010 р.), Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (акт № 06.05-01-677 від 27 квітня 2010 р.), Республіканського вищого навчального закладу „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта) (акт № 58-1 від 28 травня 2010 р.).

Достовірність дослідження забезпечувалася методологічним та теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних його предмету, меті й завданням; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; репрезентативністю вибірки досліджуваних.

Апробація результатів дослідження. Основні дисертаційні положення доповідалися на міжнародних („Болонський процес: трансформація навчального процесу у технологію навчання” (м. Київ, 2006р.), „Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції” (м. Одеса, 2010р.)); всеукраїнських („Новітні педагогічні технології: проблеми та перспективи початкової школи” (м. Одеса, 2006р.), „Організація навчально-виховного процесу у вищій школі в світлі входження України в європейський освітній простір” (м. Бердянськ, 2006р.), „Якість підготовки фахівців в умовах Болонського процесу” (м. Одеса, 2007р.)); міжвузівських („Студентські ініціативи: реалії і перспективи” (м. Одеса, 2007р., 2008р.)) науково-практичних конференціях.

Основні положення й результати дослідження висвітлено у 10 публікаціях, з них – 4 у фахових виданнях України, 1 навчально-методичний посібник, 1 у співавторстві.

Особистий внесок автора у статті у співавторстві полягає у виявленні педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Структура дисертації складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний текст дисертації містить 165 сторінок. У тексті вміщено 9 таблиць, 1 схему, 5 малюнків, що займають 8 сторінок самостійного тексту. У списку використаних джерел – 243 найменування. Додатки викладено на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи й базу дослідження, розкрито наукову новизну й практичну значущість дослідження, подано дані щодо апробації, впровадження одержаних результатів, структуру роботи.

У першому розділі **„Теоретичні засади підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання”** розкрито та науково обґрунтовано сутність і структуру феномена „підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання” через призму професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання; уточнено поняття „організація кредитно-трансферної системи освіти” та „організація кредитно-модульного навчання”; визначено педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Теоретичний аналіз літератури засвідчив, що професійно-педагогічна підготовка магістрантів педагогічних університетів досліджувалась у різних галузях професійної діяльності: підготовка магістрів військових спеціальностей до управлінської діяльності (О. Бойко, І. Чистовська, Т. Мацевко), підготовка управлінських кадрів сфери освіти (В. Берека, С. Бурдіна, А. Светлорусова), підготовка майбутніх магістрів економічного профілю (Р. Гейзерська), підготовка магістрантів і аспірантів до застосування засобів математичної статистики (В. Павлова), полікультурна компетенція магістрів у педагогічних вищих навчальних закладах (Л. Воротняк), підготовка магістрантів до створення професійно орієнтованих проектів на основі німецькомовних текстів (О. Кіршова), навчання професійно орієнтованого читання наукових англійськомовних текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей (О. Малуґа). Як бачимо, увага дослідників до проблеми підготовки магістрантів, з одного боку, зосереджена на магістрі як на потенційному управлінці чи то військової, чи то педагогічної сфери, з іншого, як на майбутньому фахівці з певної спеціальності. Учені (О. Бойко, Т. Мацевко, І. Чистовська) під результатом підготовки магістрантів розуміють інтегроване системне особистісне утворення, інтегративні властивості особистості, інтегральну характеристику

професійної підготовленості, які, у свою чергу, містять сукупність знань, навичок, умінь у психолого-педагогічній галузі, особистісну, професійну, психологічну та інші види готовності.

Окремі автори (В. Берека, С. Бурдіна, В. Павлова) розглядають підготовку магістрантів в узагальненому вигляді як цілеспрямований освітній процес або цілісну систему, що враховують відповідні принципи і закономірності. Аналіз літератури (І. Батракова, Г. Бордовський, В. Козирев, Н. Радіонова, Ю. Соляников та ін.) дозволив виявити, що поняття „підготовка” використовується у двох значеннях: як результат, виражений у вигляді компетентності випускника університету, і як процес засвоєння норм, зразків та правил професійної діяльності, який містить цілі, способи, зміст освіти магістранта.

Вивчення методико-педагогічної літератури (В. Ворошилов, Т. Каткова, Є. Клімов, Н. Кузьміна, Д. Куликов, Л. Куликова, Е. Максимова, А. Маркова, Т. Полякова, В. Сластьонін, В. Стрельников, Н. Ходирєва, О. Щолокова та ін.) засвідчило, що професійна підготовка магістрантів педагогічних університетів найбільш повно та поглиблено характеризується наявністю професійно-педагогічної компетентності.

Професійно-педагогічну компетентність магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання розуміємо як сукупність аутопсихологічних здатностей, науково-предметних і проєктувальних знань та вмінь, які дають змогу ефективно здійснювати діяльність на основі поєднання модульних технологій та залікових освітніх одиниць. Складовими професійно-педагогічної компетентності було обрано аутопсихологічну, науково-предметну і проєктувальну компетентності.

Під підготовкою магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання розуміємо процес формування професійно-педагогічної компетентності випускника університету, який ефективно здійснює педагогічну діяльність на основі поєднання модульних технологій та залікових освітніх одиниць, і, у свою чергу, вирішує науково-дослідницькі проблеми педагогічної сфери й ефективно виконує викладацькі обов'язки.

Аналізуючи прикладні дослідження з інноваційного навчання на основі модульної технології (А. Алексюк, І. Бабін, І. Богданова, К. Вазіна, В. Голдшмід, М. Голдшмід, В. Мельник, В. Огнев'юк, Дж. Рассел, С. Постелвейт, А. Фурман, П. Юцявічене та ін.), було уточнено такі поняття, як „організація кредитно-трансферної системи освіти” та „організація кредитно-модульного навчання”.

Організація кредитно-трансферної системи освіти - це зв'язок елементів освітньої системи, оптимальне і спрямоване упорядкування відношень функціонального типу між ними, це характер функціонування відношень суб'єктів цієї системи з метою накопичення і трансферу кредитів для забезпечення прозорості результатів навчання та навчального процесу. На нашу думку, організація кредитно-трансферної системи освіти розуміється як процес забезпечення зв'язку всіх елементів

системи державними освітніми органами та безпосередньо адміністраціями університетів. Під організацією кредитно-модульного навчання розуміємо діяльність суб'єктів системи, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та залікових освітніх одиниць і впроваджується безпосередньо суб'єктами системи.

Як нам убачається, поняття „кредитно-трансферна система освіти” містить поняття „кредитно-модульне навчання”.

Ураховуючи результати досліджень (А. Асмолів, А. Бандура, В. Безрукова, І. Бойко, Н. Боритко, Л. Гительман, С. Елканов, М. Клейман, О. Леонтєв, С. Пожарський, А. Попов, В. Розанов, Ж.-П. Сартр, Ю. Тюнников та ін.), було визначено педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів на організацію кредитно-трансферної системи освіти; озброєння магістрантів вміннями й навичками організації кредитно-модульного навчання; залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції. Взаємодія цих трьох умов розглядається як цілісне явище, реалізація яких сприятиме ефективній підготовці магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

У другому розділі **„Реалізація експериментальної моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання”** було визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання; розроблено й експериментально апробовано методику діагностики зазначеної компетентності й експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання; здійснено аналіз результатів експериментально-дослідної роботи.

Критеріями професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів з організації кредитно-модульного навчання виступили: когнітивно-комунікативна компетентність, організаційна компетентність та здатність до професійно-педагогічного передбачення. За показники було взято наявність рефлексивної, перцептивної, комунікативної, інформаційної, методичної, операційної компетенцій та здатностей до переробки інформації, прогнозування і самопроектування. Було дібрано методики для визначення наявності показників професійно-педагогічної компетентності та вимірювання ступеня їх вияву. Обчислені показники з кожної методики інтерпретувались у дослідженні таким чином. Початковий рівень оцінювався в 1 бал, базовий рівень – у 2 бали, достатній рівень – у 3 бали. Таким чином, метрична шкала нараховувала 9 балів як найнижча відмітка і 27 балів як найвища відмітка, початковий рівень

складав від 9 до 15 балів, базовий – від 16 до 21, достатній – від 22 до 27. Схарактеризуємо визначені рівні.

Достатній рівень характеризується тим, що магістранти виявляють потребу в рефлексивній діяльності, яка виражається в умінні критично оцінювати себе, свою роль, свої вчинки. Вони виявляють достатній рівень здатностей до планування. Такі магістранти володіють здатністю самооцінки у професійному середовищі. Вони адекватно оцінюють не тільки власні знання, здібності, вміння та навички, але й виявляють високий ступінь адекватності оцінки особистісних здібностей партнерів за взаємодією. Магістранти цього рівня оперативно і правильно орієнтуються у постійно змінюваних умовах спілкування, знаходять відповідні комунікативні засоби, які відповідали б індивідуальності співрозмовника, обставинам спілкування і підтримували зворотний зв'язок у спілкуванні. Добираючи зміст, ритм, способи, характер спілкування, вони здійснюють діалогічне, безконфліктне спілкування, їм притаманне інтенсивне виявлення комунікативних і організаторських здібностей. Вони відчують потребу в комунікативній і організаторській діяльності й активно прагнуть до неї, невимушено поведуться у колективі, приймають ініціативу на себе у складній ситуації, відстоюють власну думку і домагаються прийняття її товаришами.

Мислення цих магістрантів характеризується здатністю до переробки інформації, а саме: до аналізу інформації, порівняння, узагальнення, синтезу. Вони легко встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, переходять від окремого до загального, від конкретного до абстрактного і навпаки. Магістранти цього рівня володіють знаннями щодо використання дидактичних методів і прийомів, психологічних механізмів засвоєння знань і розвитку вмінь у процесі навчання, які допомагають їм спланувати, реалізувати та коригувати навчально-виховний процес.

Магістранти достатнього рівня характеризуються здатністю до проектувальної діяльності, що виявляється в умінні ставити цілі та передбачати результати їх досягнення, здатністю до самопроегування, що виявляється в досягненні реалізації свідомо встановлених ними або прийнятих ззовні цілей, здатністю до саморефлексії. У їхній мотиваційній структурі превалює „спрямованість на завдання” - прагнення реалізовувати цілі і вирішувати завдання професійної діяльності. Їм притаманні власні професійні цінності, професійно-педагогічна позиція та професійно-педагогічний стиль.

Базовий рівень характеризується тим, що магістранти цього рівня не потребують постійної рефлексивної діяльності, водночас виявляють стійку здатність до неї, яка виражається в умінні критично оцінювати себе і свої вчинки в окремих видах професійно-педагогічної діяльності. Вони також володіють здатністю до самооцінки, але застосовують її не постійно, час від часу, залежно від об'єктивних обставин. Магістранти цього рівня впевнено відчують себе в незнайомих ситуаціях, подекуди допускають помилки, які спонукають їх до рефлексії та самооцінки; виявляють ініціативу

в спілкуванні, із задоволенням займаються організаційною роботою, здатні самостійно приймати рішення у складних ситуаціях.

Для магістрантів базового рівня характерне візуальне мислення з внутрішніми образами; вони досить ефективно розкладають досліджуваний об'єкт на складові і систематизують інформацію. Натомість чим абстрактніша інформація, тим складніше їм це вдається. На цьому рівні магістранти відчувають труднощі у класифікації та абстрагуванні інформації. Вони поверхово обізнані із методами і методиками навчання, психологічними механізмами засвоєння знань і розвитку вмінь у процесі навчання. Такі магістранти беруть участь в організаційній та управлінській роботі, коли цього вимагають обставини та якщо робота пов'язана з більш прикладними, конкретними аспектами професійно-педагогічної діяльності. Вони схильні до усвідомлення особистісного змісту, зокрема професійного самоусвідомлення, водночас відчувають труднощі з мотивацією їхньої професійної поведінки; у їхній мотиваційній структурі „спрямованість на завдання” є дещо меншою, ніж у магістрантів високого рівня. У свою чергу, „спрямованість на взаємодію” в них вища, тому самопроекування у таких магістрантів виявляється в діяльності, спрямованій на досягнення реалізації визначених ззовні цілей. Власні професійні цінності, професійно-педагогічна позиція частково підлягають зовнішньому впливу.

Початковий рівень характеризується тим, що магістранти здійснюють рефлексивну діяльність зі знаком „-”, тобто підсумком минулих помилок є страх перед здійсненням нових необачних вчинків. Занадто критичний розум заважає втіленню власних цілей. Значущість особистісної позиції у спільній діяльності та її організації є досить низькою. Магістранти цього рівня схильні до конформізму, що заважає їм приймати власні рішення і висловлювати власну думку. Про це свідчить переважання „спрямованості на взаємодію” у мотиваційній структурі. Вони прагнуть до контактів з людьми, не обмежують коло своїх знайомств, намагаються доводити власну думку, планувати роботу, але потенціал їхніх схильностей не відрізняється високою стійкістю.

У магістрантів цього рівня конкретне мислення переважає над абстрактним. Їхнім розмірковуванням бракує цілісності, системності, ієрархічності, вони встановлюють лише найпростіші причинно-наслідкові зв'язки і здатні до простих мисленневих операцій, відчувають труднощі при встановленні причинно-наслідкових зв'язків, при переході від окремого до загального, від конкретного до абстрактного і навпаки. Вони володіють уривчастими знаннями щодо використання дидактичних методів і прийомів, психологічних механізмів засвоєння знань і розвитку вмінь, вимагають серйозної запланованої роботи в організаторській та управлінській діяльності.

Через наявність рефлексії зі знаком „-” і схильності до конформізму магістранти початкового рівня не схильні до самоусвідомлення і лише епізодично виявляють ознаки роботи над усвідомленням особистісного змісту. Мають невмотивовану професійну поведінку, схильні до хаотичного запозичення чужих уявлень, елементів педагогічної позиції та професійно-педагогічного

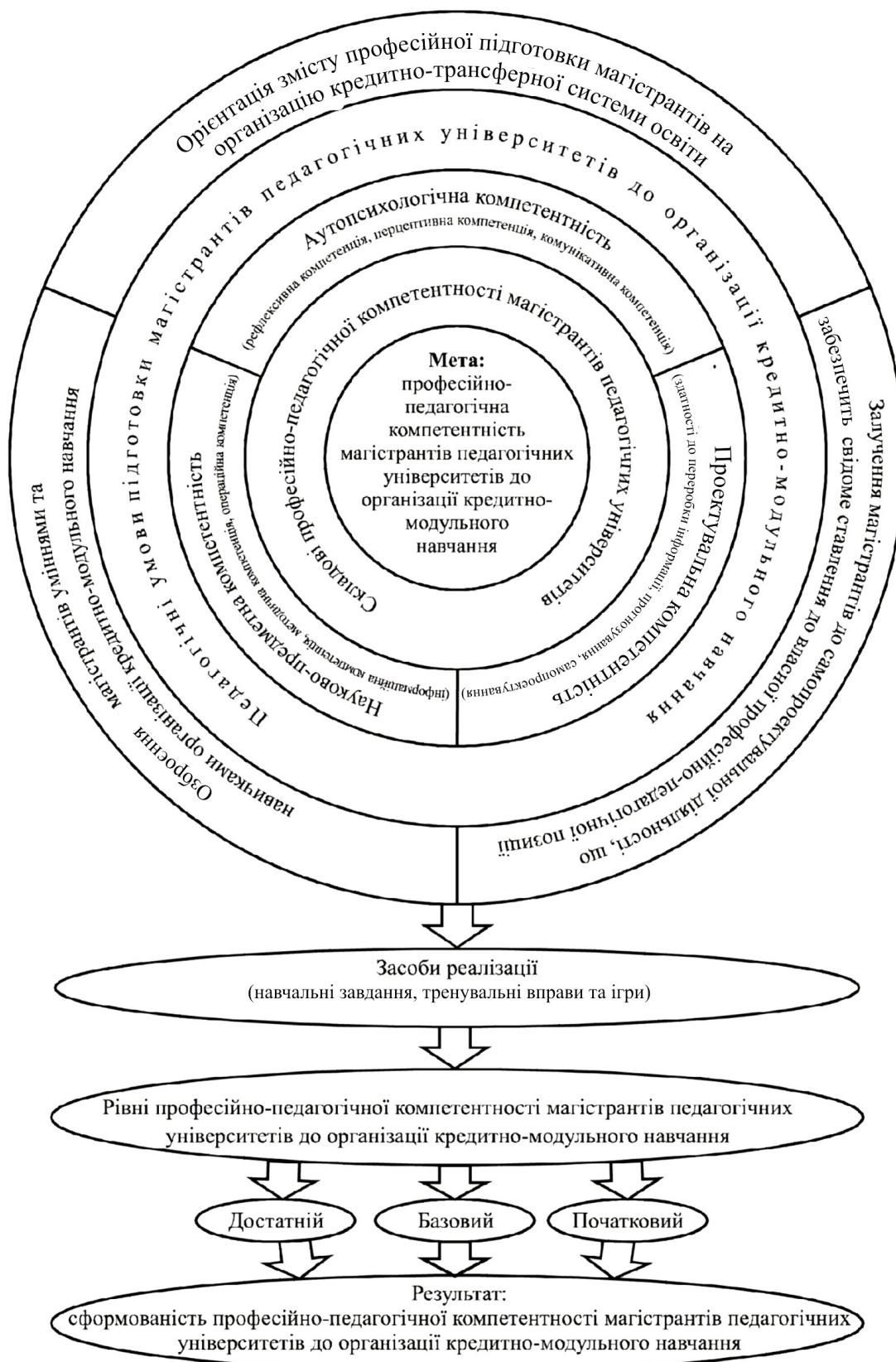
стилю; є вузькоспрямованими спеціалістами, які поверхово уявляють мету власної роботи, тому отримані ними результати здебільшого не збігаються із запланованими, що пояснюється невмінням передбачати можливі труднощі у процесі професійно-педагогічної діяльності.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що на початковому рівні знаходилися 29,3% магістрантів експериментальної і 38,3% контрольної груп, на базовому рівні – 62,1% магістрантів експериментальної і 55% контрольної груп і на достатньому - 8,6% магістрантів експериментальної і 6,7% контрольної груп.

На формувальному етапі дослідження було розроблено експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання, що вміщує такі компоненти: мету, складові професійно-педагогічної компетентності, педагогічні умови, рівні професійно-педагогічної компетентності, засоби реалізації, результат (див. мал.). Виокремлено три етапи реалізації запропонованої моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: адаптивно-оперативний, пошуково-результативний, конструктивно-прогностичний.

Адаптивно-оперативний етап був спрямований на формування та вдосконалення у магістрантів педагогічних університетів здатності до самооцінки у професійному середовищі; вміння оперативно й правильно орієнтуватись у постійно змінюваних умовах спілкування; уміння здійснювати діалогічне, безконфліктне спілкування, добираючи зміст, ритм, спосіб, характер спілкування відповідно до особливостей співрозмовника; оволодіння знаннями щодо сутності організації кредитно-трансферної системи освіти.

На цьому етапі реалізовувалися такі педагогічні умови, як орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів на організацію кредитно-трансферної системи освіти і залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції. Так, на лекційних заняттях з „Педагогічної інноватики” та „Педагогіки вищої школи” магістранти одержували знання з організації кредитно-трансферної системи навчання у вищих навчальних закладах, організації навчального процесу, формування індивідуального навчального плану студента в умовах ЄКТС, організаційно-методичного забезпечення ЄКТС, індивідуальних занять, самостійної роботи, дистанційного навчання, контролю успішності навчання; знайомились із теоретичними засадами проектування контексту педагогічної діяльності та особливостей проектного мислення. Усе це забезпечувало формування у магістрантів проектувальної компетентності.

Мал. Експериментальна модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання

Формування аутопсихологічної і науково-предметної компетентностей забезпечувалося виконанням магістрантами тренувальних вправ, як-то: проектний малюнок „Я такий, який є”, процедура „Аналіз моментів, на які ми витрачаємо час”, вправа „Включення позитивної мотивації”, гра „Прес-конференція: 10 років після” (зادля формування рефлексивної компетенції); процедура "Візуальне відчуття", вправа "Я тебе розумію", процедура "Комфортна відстань", вправа "Вертушка першого враження" (зadля формування перцептивної компетенції); "Загальна увага", „Дискусія” (зadля формування комунікативної компетенції).

На пошуково-результативному етапі формувалися здатність до переробки інформації (аналізу, порівняння, узагальнення, синтезу, розробки варіантів використання інформації); уміння застосовувати дидактичні методи і прийоми у процесі організації кредитно-модульного навчання; уміння здійснювати управління з урахуванням загальноприйнятих вимог й принципів організації кредитно-модульного навчання; вміння працювати з робочими програмами навчальних дисциплін, з індивідуальним навчальним планом студента, засобами дистанційної освіти.

На цьому етапі така педагогічна умова, як озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно-модульного навчання реалізовувалася на семінарських заняттях з „Педагогічної інноватики” та „Педагогіки вищої школи”, на яких магістранти виконували такі практичні завдання: складала робочу програму навчальної дисципліни за власним вибором, власний індивідуальний план на поточний навчальний рік (півріччя); проводили теоретичне дослідження з дистанційного навчання; досліджували критерії оцінювання навчальних досягнень дисципліни за власним вибором. Виконання цих завдань сприяло формуванню науково-предметної компетентності і її компонентів: інформаційна, методична й операційна компетенції.

На конструктивно-прогностичному етапі вдосконалювалися теоретичні знання, вміння і навички з організації кредитно-модульного навчання; формувалася здатність до продумування майбутнього (структурування і переструктурування інформації про об'єкт); уміння виявляти можливі шляхи вирішення проблем; уміння працювати з дидактичними ситуаціями, створювати робочі проекти та реалізовувати їх на практиці, скласти план-проект власної викладацької роботи в умовах ЄКТС.

На цьому етапі такі педагогічні умови, як залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції й озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно-модульного навчання реалізовувались у процесі семінарських занять з „Педагогічної інноватики” та „Педагогіки вищої школи”, на яких магістранти аналізували зміст різних дидактичних ситуацій; розробляли й реалізовували власні ситуації; оцінювали власну готовність до участі в проектній діяльності за запропонованими критеріями готовності; створювали й реалізовували проект простору полілогу з теми „Позитивні та негативні наслідки впровадження кредитно-трансферної системи навчання в

українському освітньому просторі”; складала план-проект власної роботи як викладача за спеціальністю на перше півріччя.

Зауважимо, що здатності до переробки інформації та до самопроектування формувались упродовж поетапної реалізації експериментальної моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання. Цьому сприяли пропоновані магістрантам завдання, які логічно продовжували попередні, утворюючи своєрідний план-проект дій. До того ж, з кожним завданням вимоги до самостійності й виявлення творчості магістрантів зростали. Як наслідок, у магістрантів формувалося чітке уявлення про діяльність, яку вони повинні будуть виконувати (здатність до проектного мислення), та про власну професійно-педагогічну позицію (здатність до самопроектування).

Динаміку рівнів професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання подано в таблиці.

Таблиця

Динаміка рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (у %)

Групи респондентів	Рівні професійно-педагогічної компетентності		
	Початковий	Базовий	Достатній
ЕГ Констатувальний етап	29,3	62,1	8,6
КГ Констатувальний етап	38,3	55	6,7
ЕГ Прикінцевий етап	6,9	69	24,1
КГ Прикінцевий етап	33,3	58,4	8,3

Як бачимо з таблиці, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни у рівнях професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів. Так, суттєво змінилася кількість магістрантів з початковим рівнем (з 29,3% до 6,9%), і відповідно вагомо збільшилась із достатнім рівнем (з 8,6% до 24,1%) і базовим рівнем (з 62,1% до 69%). Щодо контрольної групи, то результати залишилися майже незмінними: початковий рівень на прикінцевому етапі виявили 33,3% магістрантів, базовий рівень професійно-педагогічної компетентності спостерігавсь у 58,4%, достатній рівень засвідчили лише 8,3% магістрантів.

Перевірка ефективності експериментальної моделі проводилась за допомогою статистичного аналізу. Було використано критерій Фішера на констатувальному етапі для співвідношення рівнозначності вибірок розподілу контрольної та експериментальної груп за рівнями означеної професійно-педагогічної компетентності, та на формувальному етапі для аналізу і підтвердження достовірності отриманих результатів. Відмінність рівнів експериментальної та контрольної груп є статистично значущою, що визначає ефективність запропонованої експериментальної моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації досліджено проблему підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання, розроблено й науково обґрунтовано експериментальну модель цієї підготовки, визначено педагогічні умови її реалізації.

1. Підготовку магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання визначено як процес формування професійно-педагогічної компетентності випускника університету, що ефективно здійснює педагогічну діяльність на основі поєднання модульних технологій та залікових освітніх одиниць, і, у свою чергу, вирішує науково-дослідницькі проблеми педагогічної сфери й ефективно виконує викладацькі обов'язки.

2. Організацію кредитно-трансферної системи освіти розуміємо як зв'язок елементів освітньої системи, оптимальне і спрямоване упорядкування відношень функціонального типу між ними, а також як характер функціонування відношень суб'єктів цієї системи з метою накопичення і трансферу кредитів для забезпечення прозорості результатів навчання та навчального процесу. Організацію кредитно-модульного навчання визначено як діяльність суб'єктів системи, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та залікових освітніх одиниць і впроваджується безпосередньо цими суб'єктами.

3. Професійно-педагогічна компетентність магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання - це сукупність аутопсихологічних здатностей, науково-предметних і проектувальних знань та вмінь, які дозволяють ефективно здійснювати діяльність на основі поєднання модульних технологій та залікових освітніх одиниць. Складовими професійно-педагогічної компетентності магістрантів до організації кредитно-модульного навчання виступили: аутопсихологічна компетентність (рефлексивна компетенція, перцептивна компетенція, комунікативна компетенція); науково-предметна компетентність (інформаційна компетенція, методична компетенція, операційна компетенція); проектувальна компетентність (здатність до переробки інформації, здатність до прогнозування, здатність до самопроектування).

4. Визначено педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів

на організацію кредитно-трансферної системи освіти; озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно модульного навчання; залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції.

5. Критеріями професійно-педагогічної компетентності обрано: когнітивно-комунікативна компетентність, організаційна компетентність та здатність до професійно-педагогічного передбачення. Показниками виступили: наявність рефлексивної, перцептивної, комунікативної, інформаційної, методичної, операційної компетенцій та здатностей до переробки інформації, прогнозування і до самопроектування. Розроблено метричну шкалу, яка має 9 балів як найнижча відмітка і 27 балів як найвища відмітка: початковий рівень складає від 9 до 15 балів, базовий – від 16 до 21, достатній – від 22 до 27.

6. Розроблено й апробовано експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання, що передбачає мету, складові професійно-педагогічної компетентності, педагогічні умови, рівні професійно-педагогічної компетентності, засоби реалізації та результат. Виокремлено три етапи реалізації розробленої моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: адаптивно-оперативний, пошуково-результативний, конструктивно-прогностичний.

7. Результати прикінцевого етапу експерименту засвідчили значні позитивні зміни у рівнях сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання в експериментальній групі: достатній рівень був характерний для 24,1% магістрантів (було 8,6%), базовий - 69% (було 62,1%) і початковий рівень - 6,9% магістрантів (було 29,3%). Щодо контрольної групи, то достатній рівень виявили лише 8,3% магістрантів (на констатувальному етапі - 6,7%), базовий - 58,4% (було 55%) і початковий рівень спостерігався ще у більшості магістрантів - 33,3% (до експерименту - 38,3%).

Дослідження не вичерпує всіх питань проблеми підготовки магістрантів до організації кредитно-модульного навчання. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у підготовці магістрантів педагогічних університетів до організації дистанційного навчання та самопроектувальної діяльності.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено в таких публікаціях автора:

1. Оськіна Н.О. До питання про виявлення педагогічних умов адаптації викладачів вищої школи в контексті ідей Болонської декларації / Н.О.Оськіна // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Зб. наук. пр. – 2006. – № 7 - 8. – С. 59 - 64.

2. Оськіна Н.О. Модернізація підготовки магістрантів педагогічних університетів в аспекті ідей Болонського процесу / Н.О. Оськіна // Наука і освіта. – 2007. – № 6 - 7. – С. 98 - 101.
3. Оськіна Н.О. Формування індивідуального навчального плану магістранта в умовах ECTS / Н.О. Оськіна // Наука і освіта. – 2008. – №. 1-2, – С. 77 - 80.
4. Оськіна Н.О. Результати експериментальної роботи щодо сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання / Оськіна Н.О. // Науковий вісник Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського». – [Спецвипуск «Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції»]. – 2010. – № 7-8. – С. 393 - 398.
5. Оськіна Н.О., Мельник Ю.О. Педагогічні умови підготовки вчителя початкової школи згідно з принципами Болонського процесу: матеріали всеукр. науково-практ. конф. студентів [„Новітні педагогічні технології: проблеми та перспективи початкової школи”], (19-20 квітня 2006 року) / Мельник Ю.О., Оськіна Н.О. – Одеса: СМІЛ, 2006. – С. 208 - 210.
6. Оськіна Н.О. Зовнішні педагогічні умови адаптації викладачів вищої школи в контексті ідей Болонського процесу: матеріали III міжнар. науково-метод. конф. [„Болонський процес: трансформація навчального процесу у технологію навчання”], (26-27 жовтня 2006 року) / Н.О.Оськіна – К.: Видавництво ДУІКТ, 2006. – С. 307 – 308.
7. Оськіна Н.О. Проблема підготовки магістрантів педагогічних університетів в умовах реорганізації вищої освіти: матеріали міжвузівської науково-практ. конф. студентів та молодих науковців [„Студентські ініціативи: реалії і перспективи”], (11 квітня 2007 року) / Н.О. Оськіна – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2007. – С. 30 - 34.
8. Оськіна Н.О. Педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: матеріали міжвузівської науково-практ. конф. [„Студентські соціальні ініціативи: реалії і перспективи”], (10 квітня 2008 року) / Н.О.Оськіна – Одеса: ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2008. – С. 27 - 29.
9. Оськіна Н.О. Основи організації кредитно-модульного навчання: [навчально-методичний посібник] / Н.О. Оськіна. – Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 68 с.
10. Оськіна Н.О. До питання про виявлення сутності професійно-педагогічної компетентності магістрантів до організації кредитно-модульного навчання: матеріали междунар. форуму [„Современные тенденции в педагогической науке Украины и Израиля”], (11-12 травня 2010 року) / Н.О.Оськіна – Ариель, государство Израиль: Университетский центр Ариель в Самарии, 2010. – С. 59-62.

Оськіна Н.О. Підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». – Одеса, 2011.

У дисертації досліджено підготовку магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання як процес формування професійно-педагогічної компетентності випускника університету; визначено й обґрунтовано складові професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (аутопсихологічна, науково-предметна, проектувальна компетентності); виявлено педагогічні умови підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання (орієнтація змісту професійної підготовки магістрантів на організацію кредитно-трансферної системи освіти; озброєння магістрантів уміннями та навичками організації кредитно-модульного навчання; залучення магістрантів до самопроектувальної діяльності, що забезпечить свідоме ставлення до власної професійно-педагогічної позиції); визначено критерії, показники, схарактеризовано рівні сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів педагогічних університетів щодо організації кредитно-модульного навчання; розроблено й апробовано експериментальну модель підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Ключові слова: магістранти педагогічних університетів, організація, кредитно-модульне навчання, професійно-педагогічна компетентність.

Аннотація

Оськіна Н.А. Подготовка магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского». – Одесса, 2011.

В диссертации исследуется проблема подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения.

В первой главе „Теоретические основы подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения” определена подготовка магистрантов педагогических университетов как педагогическая проблема; сущность и структура профессионально-педагогической компетентности магистрантов к организации кредитно-

модульного обучения; уточнена сущность понятий „организация кредитно-трансферной системы образования” и „организация кредитно-модульного обучения”; выявлены педагогические условия подготовки магистрантов.

Под подготовкой магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения понимается процесс формирования профессионально-педагогической компетентности выпускника университета, который эффективно совершает деятельность, основывающуюся на соединении модульных технологий и зачетных образовательных единиц, и, в свою очередь, решает проблемные научно-исследовательские вопросы педагогической сферы и эффективно выполняет преподавательские обязанности.

Организация кредитно-модульного обучения - это деятельность субъектов системы, которая основывается на соединении модульных технологий и зачетных образовательных единиц и осуществляется непосредственно субъектами системы.

Педагогическими условиями подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения являются: ориентация содержания профессиональной подготовки магистрантов на организацию кредитно-трансферной системы образования; обеспечение магистрантов умениями и навыками организации кредитно-модульного обучения; привлечение магистрантов к самопроектировочной деятельности, что обеспечит сознательное отношение к собственной профессионально-педагогической позиции.

Во второй главе „Реализация экспериментальной модели подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения” были определены критерии, показатели и охарактеризованы уровни сформированности профессионально-педагогической компетентности магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения; разработана и экспериментально апробирована методика диагностики компетентности и модель подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения.

На формирующем этапе была разработана экспериментальная модель подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения, которая включает цель, составляющие профессионально-педагогической компетентности, педагогические условия, уровни профессионально-педагогической компетентности, средства реализации, результат.

Выделено три этапа реализации предложенной модели подготовки магистрантов педагогических университетов к организации кредитно-модульного обучения: адаптивно-оперативный, поисково-результативный, конструктивно-прогностичный.

Адаптивно-оперативный этап был направлен на формирование и совершенствование у магистрантов педагогической способности к самооценке в профессиональной среде; умения

оперативно и правильно ориентироваться в постоянно изменяющихся условиях общения; овладение знаниями об организации кредитно-трансферной системы образования.

Поисково-результативный этап был ориентирован на формирование способности к переработке информации; умения владеть дидактическими приемами и использовать их в процессе организации кредитно-модульного обучения; умения осуществлять разные уровни управления с учетом требований и принципов организации кредитно-модульного обучения; умения работать с рабочими учебными программами, индивидуальным планом обучения студента, со средствами дистанционного обучения.

На конструктивно-прогностичном этапе совершенствовались усвоенные теоретические знания, умения, навыки организации кредитно-модульного обучения; формировалась способность к продумыванию прошлого; умение работать с дидактическими ситуациями, создавать рабочие проекты, составлять план собственной работы в условиях ЕКТС.

Ключевые слова: магистранты педагогических университетов, организация, кредитно-модульное обучение, профессионально-педагогическая компетентность.

RESUME

Oskina N.O. Training of graduate students of pedagogical universities in the organizing of credit-module teaching. – Manuscript.

Thesis for candidate's degree in pedagogics, in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Pedagogical Education. – The state institution “South-Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky” Odessa, 2011.

Training of graduate students of pedagogical universities in the organizing of credit-module teaching as a process of professional and pedagogical competence development of university graduates has been researched; the components of professional and pedagogical competence of graduate students of pedagogical universities have been defined and grounded (autopsychological, scientific and subject, designing competences); the pedagogical conditions of graduate students training have been discovered (orientation of the content of graduate students training toward the organization of credit-transfer system of education; providing of graduate students with skills and habits of credit-module teaching organization; involving of graduate students into self-designing activity that will ensure conscious attitude to their professional and pedagogical position); the criteria and indices have been defined; the development levels of professional and pedagogical competence of graduate students of pedagogical universities have been characterized; the experimental model of training of graduate students of pedagogical universities in the organizing of credit-module teaching has been worked out and tested.

Key words: graduate students of pedagogical universities, organization, credit-module teaching, professional and pedagogical competence.

